

Poradná rada európskych sudcov (CCJE)

Stanovisko č. (2013) 16 CCJE

o vzťahoch medzi sudcami a advokátmi

prijaté na 14. Plenárnom zasadnutí CCJE

(Štrasburg, 13. – 15. november 2013)

I. ÚVOD

1. V súlade s úlohami zverenými Výborom ministrov Rady Európy sa CCJE rozhodla pripraviť pre rok 2013 stanovisko týkajúce sa vzťahov medzi sudcami a advokátmi z pohľadu zlepšenia kvality a efektívnosti justície.
2. Stanovisko bolo pripravené na základe predchádzajúcich stanovísk CCJE a relevantných nástrojov Rady Európy najmä Európskej charty o štatúte sudcov (1998), Magna Carta sudcov (2010), Odporúčanie Výboru ministrov č. CM Rec(2010)12 o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť. Tiež berie do úvahy Základné princípy OSN týkajúce sa nezávislosti justície (1985), Základné princípy OSN týkajúce sa úlohy advokátov (1990), Bangalórske princípy sudcovského správania (2002) a komentár k nim (2007). Ďalej stanovisko vykresľuje prácu Rady advokátov a právnických spoločností Európy (CCBE), najmä Kódex správania sa pre európskych právnikov (1998 doplnený v roku 2002 a 2006) a Chartu základných princípov európskych právnických profesií (2006).

Vychádza z odpovedí členských štátov na dotazník a zo správy vypracovanej expertkou v danej oblasti p. Natalie Fricero (Francúzsko), ako aj z príspevkov, ktoré zazneli na konferencii v Paríži 7. novembra 2012, ktorú CCJE zorganizovala v spolupráci s Parížskou asociáciou advokátov a na konferencii v Ríme 13. júna 2013, ktorú zorganizovala CCJE v spolupráci s Najvyššou súdnou radou Talianska a Národnou radou advokátov Talianska.

CCJE prípravu tohto stanoviska konzultovala takisto s CCBE.

II. JEDNOTLIVÉ ÚLOHY SUDCOV A ADVOKÁTOV PRI FUNGOVANÍ SÚDNEJ MOCI

3. Štáty, v ktorých vládne právo, by mali usporiadať súdny systém tak, aby nadradenosť práva a rešpektovanie základných ľudských práv a slobôd boli garantované v súlade s Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“), ako aj s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „Súd“). Tak sudcovia, ako aj advokáti by pri čo najlepšom splnení tohto cieľa životne dôležitú úlohu.

CCJE už neraz ocenila základnú úlohu ktorú zohráva kooperácia medzi rôznymi aktérmi podieľajúcimi sa na riadnom fungovaní justície a vzťahy medzi nimi. Takto už v bode 10 Stanoviska č. 12(2009) CCJE potvrdila, že zdieľanie spoločných právnych princípov a etických hodnôt všetkými profesionálmi podieľajúcimi sa na súdnom procese je základom pre riadne fungovanie súdnej moci.

4. Sudcovia a advokáti zohrávajú odlišné úlohy v súdnom konaní, ale v záujme

dosiahnutia spravodlivého a efektívneho vyriešenia všetkých súdnych sporov v súlade so zákonom, je kontribúcia oboch profesií nevyhnutná.

5. Článok 2 Základných princípov OSN týkajúcich sa nezávislosti justície ustanovuje, že sudcovia musia rozhodovať v pridelených veciach na základe faktov a v súlade so zákonom bez akýchkoľvek obmedzení, neprimeraných vplyvov, výhod, tlakov, hrozieb či ovplyvňovaní, priamych alebo nepriamych, z akýchkoľvek dôvodov a bez pardonu. V tom istom dokumente v bode 6 je uvedené, že princíp nezávislosti justície ju oprávňuje a vyžaduje od nej uistenie, že súdne konania budú vedené spravodlivo a že práva účastníkov konania budú rešpektované.

V Stanovisku č. 1(2001) CCJE zdôraznila, že sudcovská nezávislosť nie je výhodou alebo privilegiom sudcov, ale je základným predpokladom právneho štátu a garanciou pre tých, ktorí hľadajú a očakávajú spravodlivosť.

6. Aby mohli advokáti riadne plniť svoje profesionálne povinnosti, obhajovať práva a záujmy svojich klientov, musia tiež hrať dôležitú úlohu na riadnom výkone spravodlivosti. Paragraf 6 komentára Charty základných princípov európskych právnických profesií CCBE definuje úlohu advokátov nasledovne: *„Úlohou advokáta, či zastupuje jednotlivca, korporáciu, alebo štát, je vystupovať ako dôveryhodný zástupca a poradca klienta, ako profesionál rešpektovaný tretími stranami a ako nepostrádateľný účastník riadneho výkonu spravodlivosti. Advokát stelesňuje všetky tieto elementy, ktorý poctivo slúži záujmom svojho klienta a chráni jeho práva, plní tiež funkcie právnika v spoločnosti – ktoré spočívajú v zabránení vzniku a v prevencii konfliktov, v zabezpečení, že spory budú vyriešené v súlade s uznávanými princípmi súkromného, verejného alebo trestného práva, s patričným vysvetlením práv a záujmov, s ďalším vývojom práva a ochranou slobody, spravodlivosti a právneho štátu“*. Ako je ustanovené v paragrafe 1. 1 Kódexu správania sa pre európskych právnikov CCBE, rešpektovanie profesionálnych funkcií advokáta je základnou podmienkou právneho štátu a demokracie v spoločnosti. Základné princípy OSN týkajúce sa úlohy advokátov hovoria, že adekvátne ochrana ľudských práv a základných slobôd, či už ekonomických, sociálnych a kultúrnych, lebo občianskych a politických, na ktorú majú všetky osoby právo, vyžaduje, aby všetci mali efektívny prístup k právnym službám poskytovaným nezávislou právnickou profesiou. Princíp 12 ustanovuje, že advokáti, ako hlavní zástupcovia výkonu spravodlivosti, by mali celý čas dbať na honor a vážnosť svojej funkcie.
7. Sudcovia a advokáti musia byť nezávislí pri výkone svojich povinností a mali by aj navonok pôsobiť ako vzájomne nezávislí. Táto nezávislosť je deklarovaná v zákone a etických princípoch prijatých každou profesiou. CCJE považuje takúto nezávislosť za životne dôležitú pre riadny výkon spravodlivosti.

CCJE odkazuje na Odporúčanie č. CM/Rec(2010)12, paragraf 7 ktorý hovorí, že nezávislosť sudcov musí byť garantovaná zákonom na najvyššej možnej úrovni. Nezávislosť advokátov by mala byť garantovaná takým istým spôsobom.

8. CCJE odkazuje na paragraf 12 Odporúčania CM/Rec(2010)12 ktorý hovorí, že bez toho, aby bola dotknutá ich nezávislosť, sudcovia a súdna moc by mali udržiavať konštruktívne pracovné vzťahy s inštitúciami a orgánmi verejnej moci, ktoré sa podieľajú na riadení a správe súdov, rovnako ako aj s odborníkmi, ktorých úlohy sú spojené s prácou sudcov s cieľom uľahčiť účinný a efektívny výkon spravodlivosti. Konštruktívne vzťahy sú rovnako nevyhnutné počas súdnych konaní v snahe dosiahnuť spravodlivé a efektívne vyriešenie príslušného súdneho prípadu.
9. Rozlišujeme dve základné skupiny vzťahov medzi sudcami a advokátmi:

- na jednej strane vzťahy medzi sudcami a advokátmi ktoré vyplývajú z ich procesného postavenia a vnútroštátneho právneho poriadku a ktoré majú priamy vplyv na efektívnosť a kvalitu súdneho konania. V záveroch a odporúčaníach Stanoviska č. 11(2008) o kvalite súdnych rozhodnutí CCJE zdôraznila, že úroveň kvality súdnych rozhodnutí je jasným výsledkom interakcie medzi množstvom aktérov pôsobiacich v súdnom systéme;
- na druhej strane vzťahy vyplývajúce z profesionálneho správania sa sudcov a advokátov, ktoré si vyžadujú vzájomný rešpekt a konštruktívny dialóg.

III. ZLEPŠENIE PROCESNÝCH VZŤAHOV, DIALÓG A KOMUNIKÁCIA POČAS KONANIA

10. Sudcovia a advokáti zdieľajú spoločnú povinnosť, najmä dodržiavanie procesných pravidiel a princípov spravodlivého súdneho konania.

CCJE je toho názoru, že konštruktívne vzťahy medzi sudcami a advokátmi môžu zlepšiť kvalitu a efektívnosť súdnych konaní. Môžu tiež napomôcť dosiahnuť zhodu medzi potrebami strán: účastníci očakávajú, že oni a ich právni zástupcovia budú vypočutí a tiež očakávajú, že sudcovia a advokáti sa budú podieľať spolu na tom, aby ich spor bol vyriešený v súlade so zákonom a v primeranom čase.

11. Napriek tomu kvalita a efektívnosť súdnych konaní závisí v prvom rade na kvalitnej procesnej legislatíve a pravidlách základných zásad súdnych konaní v civilných, trestných a správnych veciach. Štáty by mali uzákoníť takéto ustanovenia v súlade s čl. 6 Dohovoru. Do prípravných prác na týchto ustanoveniach by mali byť zapojení sudcovia a advokáti nie v záujme svojich profesií, ale v záujme riadneho výkonu spravodlivosti. Zapojenie užívateľov súdov je taktiež dôležité. Je nevyhnutné, aby boli tieto práce pravidelne vyhodnocované a v prípade potreby aktualizované, čoho by sa mali opätovne zúčastniť sudcovia, advokáti a tí, ktorí súdy využívajú.
12. CCJE má za to, že takáto zákonná úprava má poskytnúť sudcom efektívne a dostatočne pevné nástroje na prevenciu proti prieťahom – najmä v prípadoch snahy o nelegitímne taktizovanie. Predmetná legislatíva by mala byť zároveň dostatočne flexibilná.
13. Procesné pravidlá formujú základné nástroje ktoré umožňujú vyriešenie právnych sporov. Určujú jednotlivé úlohy sudcov a advokátov. Je nevyhnutné, aby tak sudcovia, ako aj advokáti tieto pravidlá dobre poznali a rozumeli im, v záujme včasného a spravodlivého ukončenia konania.
14. Pravidlá odsúhlasené na inštitucionálnej úrovni tiež môžu byť užitočné pri podporovaní spolupráce a dialógu. CCJE má za to, že súdy by mali podporovať zavedenie odporúčaných postupov vychádzajúcich z dohôd medzi sudcami a advokátskymi komorami. Odporúčané postupy týkajúce sa manažmentu a vedenia súdneho konania boli zavedené v mnohých krajinách a majú rôzne formy. CCJE opätovne zdôrazňuje, že takéto procesné odporúčania musia byť v súlade s procesnými pravidlami a mali by byť zverejnené, v snahe zabezpečiť transparentnosť pre advokátov a účastníkov konania.
15. V praxi sú procesné pravidlá týkajúce sa civilných, trestných, alebo správnych vecí často komplikované, zahŕňajú niekoľko procesných etáp a umožňujú množstvo námietok. To môže spôsobovať zbytočné prieťahy v konaní a zvyšovať výdavky tak účastníkov, ako aj spoločnosti vo všeobecnosti. CCJE silno podporuje snahy o analyzovanie a vyhodnocovanie existujúcich procesných pravidiel v členských štátoch a tam, kde je to nevyhnutné aj vývoj lepších a jasnejších

pravidiel.

Medzinárodná výmena skúseností medzi sudcami aj advokátmi by mala podporovať snahy o vypracovanie „najlepších postupov“ v oblasti procesných návrhov. Napriek tomu je potrebné mať na zreteli spoločenské a právne tradície jednotlivých krajín.

16. Rovnocenný prístup k informáciám o procesnom a hmotnom práve a tiež k judikátom, by mal byť zabezpečený tak dobre ako sa len dá tak pre sudcov, ako aj advokátov. CCJE odkazuje na paragraf 24 Stanoviska č. 14(2011) v ktorom uviedla, že justícia musí sprístupňovať rozhodnutia alebo aspoň judikáty na internete i) bezplatne, ii) v ľahko dostupnej forme a iii) dbať pritom na ochranu osobných údajov.
17. Sudcovia a advokáti musia spolupracovať pri snahe dosiahnuť zhodu v očakávaní účastníkov. Vo svojom Stanovisku č. 6 (2004) CCJE považuje za dôležité vypracovanie odporúčaní na vyriešenie sporov cestou súdneho zmieru. Spoločné školenia môžu zlepšiť pochopenie jednotlivých úloh sudcov a advokátov v oblasti uzatvárania súdnych zmierov formou mediácie, resp. udobrenia.
18. Nevyhnutné je aj zaviesť priamu komunikáciu medzi sudcami a advokátmi v záujme zabezpečenia rýchlych a efektívnych konaní. CCJE má za to, že štáty by mali zaviesť systém využívajúci počítačovú komunikáciu medzi súdmi a advokátmi v snahe zdokonaľiť služby pre advokátov a umožniť im ľahšie konzultovať procesné štádium prípadu. Vo svojom Stanovisku č. 14(2011) „Justícia a informačné technológie“ CCJE poznamenala, že informačné technológie hrajú centrálnu úlohu v poskytovaní informácií sudcom, advokátom a ostatným účastníkom v justičnom systéme rovnako, ako médiám a verejnosti.

IV. BUDOVANIE VZÁJOMNÉHO POROZUMENIA A REŠPEKTU – ETICKÉ PRINCÍPY

19. Sudcovia a advokáti majú každý svoj vlastný súbor etických princípov. Napriek tomu niektoré etické princípy sú spoločné pre sudcov aj advokátov, t. j. súlad so zákonom, profesionálne tajomstvo, dôstojnosť a bezúhonnosť, rešpekt voči účastníkom, odbornosť, spravodlivosť a vzájomný rešpekt.
20. Etické pravidlá sudcov a advokátov by mali v sebe zahŕňať aj vzťahy medzi týmito dvoma profesiami.

Pokiaľ ide o sudcov, CCJE v Stanovisku č. 3(2002), paragraf 23 hovorí, že sudcovia musia venovať primeranú pozornosť všetkým osobám (napr. účastníkom, svedkom, advokátom) bez akéhokoľvek rozdielu založeného na nezákonnom podklade, alebo nezlučiteľného s riadnym výkonom ich funkcie. Paragraf 5.3 Bangalórskeho princípu hovorí, že sudca musí vykonávať svoje povinnosti s dostatočnou pozornosťou voči všetkým osobám, ako sú účastníci konania, svedkovia, právni zástupcovia, súdni zamestnanci a kolegovia, bez rozdielu na akomkoľvek irelevantnom základe nepodstatnom pre riadny výkon ich povinností. Sudca musí udržiavať poriadok a vážnosť pojednávaní vo všetkých konaniach pred súdom a byť trpezlivý, dôstojný a zdvorilý vo vzťahu k účastníkom, porotcom, svedkom, právnikom a ostatným, voči ktorým sudca vystupuje oficiálne.

Pokiaľ ide o advokátov, CCBE Kódex pre európskych právnikov v paragrafoch 4.1, 4.2, 4.3, a 4.4 vyjadruje nasledovné princípy: právny zástupca, ktorý je

predvolaný alebo sa zúčastňuje konania na súde, musí dodržiavať pravidlá správania pred týmto súdom, alebo tribunálom. Musí mať vždy riadny záujem na spravodlivom vedení konania. Mal by obhajovať záujmy klienta dôstojne a bez strachu, bez ohľadu na svoje osobné záujmy, alebo akékoľvek dôsledky pre seba, alebo kohokoľvek iného, pri súčasnom zachovávaní rešpektu a dôstojnosti voči súdu. Právnik nikdy nesmie úmyselne poskytnúť súdu nepravdivé informácie.

21. CCJE má za to, že vzťahy medzi sudcami a advokátmi by mali byť založené na vzájomnom porozumení úloh každého z nich, na vzájomnom rešpekte a nezávislosti.

CCJE taktiež považuje za nevyhnutné rozvinúť dialóg a výmeny medzi sudcami a advokátmi na národnej a európskej inštitucionálnej úrovni v oblasti ich vzájomných vzťahov. Etické princípy sudcov aj advokátov by mali byť brané do úvahy. V tejto súvislosti CCJE podporuje identifikáciu spoločných etických princíпов ako je nezávislosť, dodržiavanie zákona, spolupráca za účelom zabezpečenia spravodlivého a rýchleho vedenia konania a permanentné profesionálne vzdelávanie. Profesionálne stavovské organizácie a nezávislé riadiace orgány sudcov a advokátov by za tento proces mali byť zodpovedné.

22. Školiace konferencie pre sudcov a advokátov by sa mali zaoberať ich jednotlivými úlohami a vzájomnými vzťahmi, s hlavným cieľom predviesť spravodlivé a efektívne urovnanie sporov, pri súčasnom rešpektovaní nezávislosti oboch strán. CCJE odkazuje na paragraf 10 Stanoviska č. 12(2009) v ktorom dospela k záveru, že tam, kde sa to ukazuje ako vhodné, sa môže spoločné vzdelávanie sudcov, prokurátorov, advokátov a právnikov o spoločných témach podieľať na dosiahnutí spravodlivosti najvyššej kvality.

23. V členských štátoch Rady Európy nastupujú sudcovia do funkcie rôznymi spôsobmi. CCJE odkazuje na správu CEPEJ „Vyhodnotenie európskych justičných systémov – vydanie 2012“, kapitola 11.1. V niektorých krajinách sa sudcami stávajú iba skúsení právnici. V iných sudcovia a advokáti nezdieľajú spoločný kariérny postup. V týchto krajinách je vývoj vzájomného porozumenia medzi týmito dvoma profesiami obzvlášť dôležitý. Jedna cesta posilnenia takéhoto porozumenia môže viesť cez založenie vzdelávania pre justičných čakatel'ov v právnických firmách a pre advokátskych koncipientov na súdoch. Ak k tomu dôjde, potom je dôležité, aby bol takýto vzdelávací program organizovaný transparentne pri súčasnom zachovaní základných požiadaviek nezávislosti a nestrannosti súdnej moci.

24. Vzťahy medzi sudcami a advokátmi by vždy mali chrániť sudcovskú nezávislosť a dojem nezávislosti. Sudcovia a advokáti by si toho mali byť plne vedomí a táto nezávislosť by mala byť chránená primeranými procesnými a etickými pravidlami.

25. Tak sudcovia, ako aj advokáti majú zaručenú slobodu prejavu podľa čl. 10 Dohovoru.

Od sudcov sa však vyžaduje chrániť dôvernosc súdnych porád a ich nestrannosc, ktorá okrem iného zahŕňa aj to, že sa musia zdržať akýchkoľvek komentárov súdnych konaní a práce advokátov.

Sloboda prejavu advokátov má tiež svoje limity za účelom zachovania autority a nezávislosti súdnej moci, ako je ustanovené v čl. 10 Dohovoru. Rešpekt voči profesionálnym kolegom, rešpekt voči zákonu a riadnemu výkonu spravodlivosti – princípy (h) a (i) Charty základných princípov európskych právnických profesií CCBE – vyžaduje zdržanie sa urážlivej kritiky kolegov, individuálnych sudcov a súdnych konaní a rozhodnutí.

V. Odporúčania

CCJE znovu zdôrazňuje, že *„rešpektovanie všeobecných právnych princípov a etických hodnôt všetkými profesionálmi, ktorí sa podieľajú na súdnom procese je základom pre riadny výkon spravodlivosti“* a preto:

- I.** CCJE odporúča, aby štáty vytvorili vhodné procesné pravidlá ktoré musia definovať aktivity sudcov a advokátov a umožnia sudcom implementovať efektívne princípy spravodlivého procesu a predchádzať nelegitímnym taktikám predlžujúcim konania zo strany účastníkov. CCJE tiež odporúča, aby sudcovia, právnici a účastníci konania boli konzultovaní pri navrhovaní týchto ustanovení a aby tieto procesné návrhy boli pravidelne vyhodnocované;
- II.** CCJE podporuje medzinárodnú výmenu skúseností medzi sudcami a advokátmi z pohľadu vývoja „najlepšej praxe“ v oblasti procesných návrhov, berúc do úvahy rozdiely v spoločenských a právnych tradíciách zainteresovaných štátov;
- III.** CCJE odporúča aby sudcovia konali vo veciach v súlade s relevantnými procesnými pravidlami a v spolupráci s účastníkmi konania zostavovali kalendár pojednávania, t. j. špecifikovali jednotlivé procesné etapy, odôvodnene a vhodne určovali termíny pojednávania a usmerňovali spôsob a čas na prezentáciu písaných alebo ústnych prednesov alebo návrhov dôkazov;
- IV.** CCJE odporúča vytvorenie línií komunikácie medzi súdmi a advokátmi. Sudcovia a advokáti musia byť v takej pozícii, aby mohli vzájomne komunikovať po celý čas konania. CCJE má za to, že štáty by mali zaviesť systém umožňujúci komunikáciu medzi sudcami a advokátmi pomocou počítača.
- V.** V záujme vyhovieť potrebám strán, CCJE odporúča vytvorenie možností pre dosiahnutie zmiery. Má za to, že pochopenie vzájomných úloh sudcov a advokátov pri navrhovaní zmiery cez mediátorov je základným faktorom pre dosiahnutie tohto cieľa, a preto je vhodné, v maximálnej možnej miere, tieto veci spoločne trénovať.
- VI.** CCJE odporúča vytvorenie dialógu a výmeny skúseností na inštitucionálnej úrovni, medzi sudcami a advokátmi (na národnej aj medzinárodnej úrovni) pokiaľ ide o vzájomné vzťahy, za súčasného zachovania etických princípov tak sudcov, ako aj advokátov. Takýto dialóg by mal obsahovať vzájomný rešpekt a porozumenie úlohy obidvoch strán s ohľadom na nezávislosť sudcov aj advokátov;
- VII.** CCJE má za to, že tam kde je to vhodné, môže kvalitu a efektívnosť súdnych konaní zdokonaľiť spoločný tréning sudcov a advokátov o spoločných témach.